

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
végzése**

Az ügy száma: Pfv.II.20.983/2022/10.

A tanács tagjai: dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna a tanács elnöke, előadó bíró
dr. Darákné dr. Nagy Szilvia bíró
dr. Hajdu Edit bíró
dr. Mészárosné dr. Szabó Zsuzsanna bíró
dr. Osztovits András bíró

A kérelmező: kérelmező1 (cím1)

A kérelmező képviselője:

dr. Mátyássy Adrienn (cím1)

A kérelmezett: kérelmezett (cím2)

A kérelmezett képviselője:

dr. Hegedűs D. Andrea pártfogó ügyvéd (cím3)

A per tárgya: kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelés elrendelése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

kérelmezett

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Kecskeméti Törvényszék 2.Pkf.20.561/2022/2.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Kecskeméti Járásbíróság Pk.59.030/2022/11.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős végzést hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatva a kérelmet elutasítja.

A végzés ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az 1984-ben született kérelmezett évtizedek óta paranoid skizofréniával kezelt pszichiátriai beteg. 2015-2018 között a kérelmező pszichiátriai osztályán évente egy alkalommal 2-3 hónapig tartó gyógykezelés alatt állt. A kérelmezett ellen 2018 évben a Kecskeméti Rendőrfőkapitányságon a kezelésében részt vett pszichiáter orvossal szembeni zaklatás vétsége miatt eljárás indult (4310/2018.bü.), amelyben a bíróság elrendelte a távollétét (Kecskeméti Járásbíróság 8.Bny.228/2019/5. számú végzés). A Kecskeméti Járási Ügyészség a büntetőeljárást büntethetőséget kizáró ok – az elmeorvosi szakvélemény szerint a kérelmezett lélekkasadásos elmezavarban szenved – miatt megszüntette.

[2] A fenti ügy alapján az elsőfokú bíróság előtt 2019. november 14. napján kötelező intézeti gyógykezelés elrendelése iránti peren kívüli eljárás indult. A bíróság a 2019. december 5. napján kelt, Pk.59.343/2019/14. számú végzésével elrendelte a kérelmezett kötelező intézeti gyógykezelését, amit a törvényszék a 2020 február 4. napján kelt 2.Pkf.20.148/2020/3. számú határozatával helyben hagyott. Az eljárás során kirendelt orvosszakértő szakvéleménye szerint a kérelmezett paranoid skizofrénia mentális zavarban szenved. Állapota miatt állandó veszélyt jelent önmaga és a környezet számára is. Állapota javulására akkor van remény, ha egy-két hónapig osztályos kezelés alá vonják.

[3] A kérelmezett-tel szemben cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezés iránt peres eljárás volt folyamatban. Az elsőfokú bíróság ítéletével a cselekvőképesség részleges korlátozását több ügycsoportban, többek között az egészségi ellátással összefüggő jogok gyakorlása ügycsoportban elrendelte és a kötelező felülvizsgálat időpontját 2023. szeptember 18. napjában állapította meg (Kecskeméti Járásbíróság 22.P20175/2018/49. számú ítélet), az ítéletet a másodfokú bíróság helybenhagyta (Kecskeméti Törvényszék I.Pf.20.779/2020/4. számú ítélet). A jogerős ítélet a mentális zavar fennállását az elrendelt szakértői véleményre alapította, miszerint a kérelmezett hasadásos elmebetegség, üldöztetési téveszmékkel kísért típusában (paranoid skizofrénia) szenved. Az alperesnek a gondolkodásában az elmúlt években manifeszt jelleggel viselkedésére irányító, befolyásoló hatással bíró erotomán-paranoid, illetve bizarr paranoid téveszmék voltak jelen, melyekre vonatkozóan adekvát belátás részéről nem tapasztalható. Betegségbelátása nincs. A perszakértő szakvéleményében a korábbi szakvéleményekkel teljesen egyező következtetést vont le.

[4] 2020-ban a kérelmező általános sebészeti osztályán a kérelmezettnek sebészeti műtete volt. A műtét óta a kérelmezett rendszeresen zaklatja az operáló orvost, többször megjelent annak kórházi szakrendelésén és magánrendelésén is időpont nélkül, vele munkaidőben és azon kívül is megpróbált kapcsolatba lépni. Rendszeresen levelet írt és írt neki elektronikusan, ezenkívül postai úton az orvos és a testvére lakcímére, amelyekben követelte az ellátását, valamint sértő és trágár szavak kíséretében büntetőeljárással fenyegette őt és a pszichiátriai osztály orvosait. Emellett erotikus tartalmú kijelentéseket is tett a kezelőorvos felé.

[5] A kérelmezett legutóbb 2021. szeptember 3 napjától állt 2 hónapig a kérelmező pszichiátriai osztályán kezelés alatt. A meghatározott ügycsoportokban való eljárás esetén a gondnoka (törvényes képviselője) az édesanyja.

A kérelmező kérelme és a kérelmezett védekezése

[6] A kérelmező 2022. február 24. napján kezdeményezte a kérelmezett kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelésének az elrendelését.

[7] Kérelmét arra alapította, hogy a kérelmezett pszichiátriai betegségének (paranoid skizofrénia) tartósan fennálló és időszakonként különösen felerősödő tünetei magatartását oly módon vezérlik, hogy az egyik sebészorvost zaklatja. A kórházban bevezetett látogatási tilalom ellenére rendszeresen időpont nélkül megjelent a sebészeti osztályon és az orvost kereste. A kórházi folyosókon várakozott rá, leveleket írt neki, a legváratlanabb helyeken bukkant fel a vele való találkozás reményében, magánrendelésén megjelent, a recepció szabályokat átlépve követelte a vizsgálatot. Ezt meghaladóan erotikus üzeneteket küldött az orvosnak, fenyegette őt írásban és szóban is ezzel zavarta a nyugodt munkavégzését, a kérelmezett a pszichiátriai kontrollon panaszt mentesnek mondta magát, a problémát hárította, a zaklatás abbahagyására vonatkozó kérésekre nem reagált.

[8] A kérelmezett a kérelem elutasítását kérte. Arra hivatkozott, hogy autista, a pszichiátriai betegségét rágalmazásnak tartotta. Előadta, hogy belgyógyászati betegségei

vannak, sebészeti műtété volt, az állapota rosszabbodása miatt kereste meg a sebészorvost, aki nem volt hajlandó szóba állni vele, mert a pszichiáterek figyelmeztették. Nem vitatta, hogy emiatt elektronikus úton és postai úton is leveleket írt neki, illetve időpont nélkül, rendszeresen megjelent a sebészeti osztályon, de előadása szerint csak a munkaidőben és a munkahelyén kereste fel az orvost. Tagadta a szexuális töltetű magatartás tanúsítását, álláspontja szerint a férfiak félreértik a viselkedését. Autizmusának fennállására vonatkozóan interneten elérhető tesztek, különböző egészségügyi témájú weblapokon feltett kérdésekre szakértőktől érkezett véleményeket csatolt be. Ügygondnoka és a törvényes képviselője a kérelem teljesítését nem ellenezték.

Az első- és másodfokú végzés

[9] Az elsőfokon eljáró bíróság végzésében elrendelte a kérelmezett kötelező intézeti gyógykezelését.

[10] Döntését az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 196. § c) pontja felhívásával és az Eütv. 200. § (1) bekezdésére alapította. A rendelkezésre álló bizonyítékok, valamint az eljárás során beszerzett aggálytalannak ítélt szakértői vélemény alapján arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmezett magatartása jelentős veszélyt jelent elsődlegesen a környezetére. E veszély a zaklató jellegű magatartással járó fenyegetettség érzésében nyilvánul meg, és jelenleg a kiszemelt orvos és családtagjai mentális egészségét veszélyezteti. A visszaütés következtében fellépő, egyre követelőzőbbé váló magatartása kiszámíthatatlanná teszi a folytatást, ezen túlmenően a szakértői vélemény szerint a kérelmezett a saját testi épségére és egészségére nézve is közvetlen veszélyt jelent, súlyos szomatikus betegségeit mentális zavara következtében elhanyagolja, nem vizsgálhatja és nem kezelheti magát.

[11] A kérelmezett fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta. Az elsőfokú bíróság a kérelem tárgyában a szükséges körben lefolytatott bizonyítási eljárás alapján, az általa helyesen felhívott és értelmezett jogszabályhelyek alapulvételével érdemben megalapozott és helytálló döntést hozott.

[12] A kérelmezett egészségügyi dokumentációja, valamint csatolt több igazságügyi elmeorvosi, valamint a jelen eljárásban beszerzett szakértői vélemény igazolja, hogy a kérelmezett paranoid skizofréniaként diagnosztizált pszichiátriai betegsége fennáll. A kérelmezett állapotára a paranoid üldöztetési doxasma rendszer jellemző, amely kóros eszmerendszer folyamatosan bővül: új elemeket és személyeket von be. Betegségbelátása nincs, a kezelést elutasítja. Fiatal kora óta üldözi a vele kapcsolatba kerülő férfiakat, erotikus tartalmú téveszmerendszere következtében közvetlen veszélyt jelent a környezetében lévő férfiakra, rendszeres jelenlétével akadályozza a normális munkavégzést, a kiszemelt orvosra, valamint annak családjára nézve közvetlen veszélyt jelent. Azáltal, hogy nem veti alá magát a szükséges gyógykezelésének nem csupán a saját, hanem más személyek egészségét testi épségét közvetlenül veszélyezteti. A korábbi elmeorvos szakértői vizsgálata óta a kérelmezett pszichiátriai állapota romlott, betegségének kezelése szükséges ahhoz, hogy a közvetlen veszély elháruljon, a kezelés hiánya állapotának további romlását eredményezné.

[13] A fenti tények alapján a kötelező gyógykezelés elrendelése a kérelmezett esetében nem tekinthető aránytalanul súlyos beavatkozásnak az egészségügyi önrendelkezési jogába. Rögzítette továbbá, hogy helytállóan hivatkozott a kérelmezett arra, hogy az elsőfokú bírósági iratok helytelenül tartalmazták a kirendelt szakértő nevét, ez azonban nem változtat azon, hogy ténylegesen, mint elmeorvos szakértő került kirendelésre és adott szakvéleményt az elsőfokú eljárás során a szakterületéhez tartozó kérdésben. A részletes, ellentmondásmentes, logikus szakmai megállapításokat tartalmazó szakvéleményben foglaltak az eljárás egyéb adataival, a körelőzményi adatokkal és a megelőző eljárásokban beszerzett elmeorvos szakértők által adott szakvéleményekben foglaltakkal minden tekintetben összhangban állnak.

A felülvizsgálati kérelem

[14] A jogerős végzés ellen a kérelmezett nyújtott be felülvizsgálati kérelmet. Kérte, hogy a Kúria a jogerős végzést az elsőfokú bíróság végzésére is kiterjedően helyezze hatályon kívül és a kérelmet utasítsa el. Megsértett jogszabályhelyként az Eütv. 2. § (1)-(2) bekezdésének, az Eütv. 200. § (1) bekezdésének, a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 1.§-ának, a Pp. 2. § (1) bekezdésének és a Pp. 279. § (1) bekezdésének megsértését jelölte meg.

[15] Felülvizsgálati érvelésében a fellebbezése indokait ismételte meg: téves jogalkalmazás történt, a tények a valóságtól eltérően kerültek megállapításra, így az eljáró bíróságok döntése nem megalapozott. Vitatta pszichiátriai betegsége fennálltát, és cáfolta, hogy közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít. Álláspontja szerint az érintett sebészorvosnál csak sebészeti beavatkozást kívánt igénybe venni, ezért kereste fel több alkalommal, amihez viszont – az orvosi ellátás igénybevétele – joga van. Az elsőfokú eljárásban valótlán tények kerültek rögzítésre, miszerint a rosszindulatú betegségét nem kezeltetné. Sérelmezte azt is, hogy az a kórház került előírásra számára a gyógykezelés helyszínéül, amely jelen eljárás kérelmezője. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ténymegállapításait, az elsőfokú eljárásban rendelkezésre bocsátott iratok mellett nem ellenőrizte és a jelentős tények kimaradásával nem értékelte felül azokat. Felülvizsgálati kérelméhez állításai igazolásának céljából további orvosi dokumentációt és egyéb dokumentációt csatolt.

[16] A kérelmező felülvizsgálati ellenkérelmet nem nyújtott be.

A Kúria döntése és jogi indokai

[17] A Kúria az Eütv. 201. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 413. § (1) bekezdése és a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a jogerős határozatot a felülvizsgálati kérelemben megjelölt megsértett jogszabályhelyek, az ott előadott jogszabálysértés, valamint a kérelem jogi indokai által meghatározott keretek között vizsgálhatja felül. A kérelmezett által a felülvizsgálati kérelemhez csatolt további okirati bizonyítékok értékelését, valamint a joghatályos felülvizsgálati kérelmet meghaladó további jogszabálysértésekre vonatkozó hivatkozásokat a Kúria a Pp. 422. § alapján mellőzi, a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás lefolytatásának helye nincs, a Kúria a jogerős határozat meghozataláig rendelkezésre álló peradatok alapján meghozott döntés jogszabálysértő voltát vizsgálja.

[18] A felülvizsgálati kérelem alapos.

[19] Az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése értelmében (összhangban az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 5. cikk 1. pontjával) senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint az alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

[20] Az Eütv. 196. §-ban felsoroltak alapján a pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelésbe vétele három módon történhet: önkéntes gyógykezeléssel (Eütv. 197. §); sürgősségi gyógykezeléssel (Eütv. 199. §); és kötelező gyógykezeléssel (Eütv. 200. §). A jelen ügyben a kérelmező a kötelező intézeti gyógykezelés elrendelését kérte és a bíróságok ennek megfelelően folytatták le az eljárást.

[21] A bírósági eljárást megalapozó magatartást az Eütv. 188. § b) pontja definiálja: a beteg – mentális zavar következtében – saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére jelentős veszélyt jelenthet és a kezelés hiánya állapotának további romlását eredményezné, amely gyógykezeléssel [Eütv.196. § c) pont] hárítható el, de a megbetegedés jellegére

tekintettel a sürgős intézeti gyógykezelésbe vétel nem indokolt”. (A fogalommeghatározást az egyes egészségügyi és egészségbiztosítási tárgyú törvények módosításáról szóló 2015. évi LXXVII. törvény egészítette ki azzal, hogy a feltétele az intézményi kezelés hiányában a beteg állapotának romlása.) A veszélyeztető magatartás jogi definícióját meghaladóan a további szakmai meghatározása szerint: „A pszichiátriai intézeti kezelés elmaradása a mentális zavar vagy a mentális zavar következményeként a testi egészségi állapot lehetséges rosszabbodásával jár. A beteg a betegsége miatt nincs tudatában annak és nincs tisztában azzal, hogy a kezelés a pszichés állapot rosszabbodását, elkóborlásának veszélyét előzi meg” (A pszichiátriai intézeti felvétel és gyógykezelés elrendelésére irányuló nemperes eljárásban végzett igazságügyi pszichiáter szakértői tevékenységről szóló 1/2020. Módszertani levél).

[22] A sürgősségi, illetve kötelező pszichiátriai gyógykezelés elrendelése a személyi szabadságot korlátozó egyetlen nem büntetőjogi jogintézmény, ezért kiemelten indokolt a szükségesség és az arányosság Alaptörvény előírásának megfelelő elvének betartása. A bíróság az eljárásban kontrollszerepet tölt be: a konjunktív törvényi feltételek fennállása bizonyítottságára szigorú eljárási protokoll alapján, a garanciális előírások maradéktalan betartásával kell eljárnia. Önmagában a mentális betegség fennállásának bizonyítottsága a gyógykezelés elrendelését nem indokolhatja, a saját vagy mások életére, testi épségére jelentős veszély és ezzel összefüggésben a kezelés hiányának állapotromlást eredményező bizonyítottsága hiányában a kötelező intézeti gyógykezelés nem rendelhető el. Az egyén őrizetbe vétele ugyanis olyan súlyos intézkedés, ami csak akkor lehet igazolt, ha a hatóságok más, kevésbé szigorú intézkedés alkalmazását is megfontolták, de nem találták elegendőnek az egyén vagy a közérdek védelméhez. A kötelező intézeti gyógykezelés csak végső eszközként, enyhébb beavatkozást jelentő alternatíva hiányában és csak akkor alkalmazható, ha valódi egészségügyi előnyökkel jár anélkül, hogy aránytalan terhet róna az érintett személyre (Plesó kontra Magyarország EJB 41.242/08. ítélet [62] és [66] bekezdés).

[23] A fentiekből következően, amennyiben bármelyik feltétel nem bizonyított, a kérelmezett akarata ellenére történő intézeti gyógykezelését a jogszabályok nem teszik lehetővé (EBH 2012.05.P1.). Nem minősül a pszichiátriai beteg saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére veszélyeztető magatartásnak, ha a megállapított betegség általában járhat ilyen következményekkel, de a szakvélemény a kérelmezett közvetlen vizsgálatára, megfigyelésére vonatkozóan nem tartalmaz ezzel összefüggő konkrét adatot és azt egyéb bizonyítékok sem támasztják alá (BH 2015.39).

[24] A jelen ügyben a Kúriának abban kellett állást foglalnia (a megjelölt megsértett jogszabályhelyek keretei között), hogy a törvényi feltételek kétséget kizáróan bizonyítottak-e és a jogkövetkezmény elrendelése megfelel-e a szükségesség és arányosság elvének, indokolja-e a személyi szabadság korlátozását.

[25] A Kúria nem fogadta el az eljáró bíróságok egyezően levont jogkövetkeztetését.

[26] Az előzményi peradatok, valamint az azokhoz, illetve jelen eljáráshoz kapcsolódó több, egymástól független szakvélemény mindegyike következetesen és aggálytalanul megállapította, hogy a kérelmezett pszichiátriai betegsége fennáll, a kérelmezettnek az egészségi állapotára vonatkozó állítása az előadása szintjén maradt. A Kúria utal a gondnokság alá helyezési eljárásra: a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezés elrendelése a mentális zavar bizonyítottsága hiányában kizárt. A jelen ügyben pedig arra vonatkozóan, hogy a kérelmezett mentális zavara a gondnokság alá helyezési eljárás jogerős lezárása óta javult (vagy megszűnt) peradat nem áll rendelkezésre.

[27] A veszélyeztető magatartás definíciójából kiindulva az sem kérdéses, hogy a kérelmezett állapotának romlása a kezelés hiányában valószínű, mivel pedig betegségbelátása nincs, az önkéntes kezelésnek nem veti alá magát. Ez a törvényi feltétel is bizonyított.

[28] A jelentősen veszélyeztető magatartás saját életre, testi épségre, egészségre vonatkozó feltétele az eljárásban fel sem merült, a betegségbelátás hiánya és a kezelés elmaradása esetén prognosztizálható állapotromlás kétszeri (jelen törvényi feltételnél is) értékelése kizárt. Az vizsgálendő tehát, hogy az orvossal (és testvérével szembeni) viselkedése kimeríti-e az élet, testi épség és egészség jelentős veszélyeztetését.

[29] Az eljárásban arra nincs adat, hogy a kérelmezett az általa kiszemelt érintettek testi épségét vagy életét jelentősen veszélyeztetné. A testvérnek küldött levelek a testi épség, élet, egészség jelentős veszélyeztetéskénti értékelése szükségtelenül eltúlzott és aránytalan lenne, a levelek miatt a személyi szabadság korlátozása indokolatlan. Az érintett orvossal szembeni fizikai atrocitásra peradat nincs, a feljelentéssel való fenyegetés ilyen (jelentős) veszélyeztetésnek nem minősülhet. A kérelmezett által megvalósított viselkedés tehát a lelki egészség jelentős veszélyeztetése körében értékelhető.

[30] Kétségtelen, hogy a folyamatos és kiszámíthatatlan megjelenés, illetve jelenlét, az állandó levélküldés, valamint a levelek tartalma alkalmasak arra, hogy az érintettben kényelmetlen érzést keltsen, mindennapi életvitelét, rendelésének nyugalmát, a többi beteget zavarja. Önmagában azonban a kérelmezett kórházban való váratlan megjelenése egyéb (rendészeti) eszközökkel kezelhető, a magánrendelésen időpont nélküli felbukkanása a lelki egészségre kiható jelentős veszélyhelyzetként való minősítésre nem alkalmas.

[31] Az előzményi adatokból megállapíthatóan a kérelmezett korábbi magatartása esetén indult eljárást – büntethetőséget kizáró ok miatt – megszüntették. A zaklatás büntető törvényi tényállását megvalósító elkövetéssel szemben a büntetőjog eszközei nem alkalmazhatók, a polgári jog pedig a személyiségi jogok megsértése esetén ad a szankcionálásra jogi lehetőséget. Érthető tehát, hogy az érintett eszköztelennek érezte magát. Ez azonban nem vezethet arra a megoldásra, hogy a végső esetben alkalmazandó jogi eszköz, a személyi szabadság korlátozására vezessen, az elérni kívánt célra (a kérelmezett zaklató magatartása megszüntetése és egyben a kezelése) tekintettel szükségtelen és aránytalan következmény.

[32] Ebből viszont az következik, hogy a jelen ügyben a jelentős veszélyeztetés törvényi feltétele nem állapítható meg, az egyik törvényi feltétel hiányában – a korábban kifejtettek szerint – a kötelező gyógykezelés elrendelése nem lehetséges.

[33] Az eljárási bíróságok kizárólag a kérelmezett betegségére fókuszáltak, a pszichiátriai betegség ténye mellett a kezelés igénybevételének hiányát értékelték és nem vizsgálták az Alaptörvény előírásának megfelelően a megvalósított magatartás és az elrendelt jogkövetkezmény közötti szükségességet és arányosságot. Mérlegelésük súlyosan okszerűtlen volta miatt a törvényi feltételeket tévesen ítélték bizonyítottnak.

[34] A fentiek alapján a Kúria a jogerős végzést hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatva a kérelmet a Pp. 424. § (2) bekezdése alapján elutasította.

[35] Az alperes felülvizsgálati kérelme eredményre vezetett.

[36] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 405. § (1) bekezdése folytán a Pp. 376. § alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

[37] Az eljárás az Eütv. 201. § (2) bekezdés alapján tárgyi költségmentes.

[38] A Kúria végzése ellen a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak.

dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna s.k. a tanács elnöke, előadó bíró, dr. Darákné dr. Nagy Szilvia s.k. bíró, dr. Hajdu Edit s.k. bíró, dr. Mészárosné dr. Szabó Zsuzsanna s.k. bíró, dr. Osztovits András s.k. bíró

A kiadmány hitelül: